

125/45

За и ^{кор. 3986/2} век италијанске културне ис-

торије важи у пуном смислу оно што је било речено о писцу тога доба Пиетру Аретину да је истовремено и . Културна историја та два столећа у Италији то је у фигури речено, једно стидно и покварено позађе и на њему а испред њега инспирације и творевине највишег реда. Јављале се моћне и сложене даровитости, а радило се са енергијама којима нема равних у историји. Маштало се и стварало за љубав свему: светињи Богу, цркви, науци уметности, политичком злочину, грађанским бојевима и интригама куртизанама. Нешто пламено је брисало границе свему, контрастима, законима, обичајима. Све се смело и могло и све се радило. Морал се није много респектовао али се имала неко радовање и неко одушевљење за лепо и отмено. Естетика Италије онога доба највиша је естетика. Светски дух у Италији онога доба имао је контуре које се више нису поновиле. Све је постојало у највишим мерама, пороци и врлине. А међу пороцима све само не вулгарност. Потпун човек онога доба могао је бити врло криво комбинован могао је бити чак и неваљалац у неком смислу само није могао бити вулгаран. Естетика је била у крвима и опште добри и општи талент. Злочин интрига блуд имали су своје грације. Свака зградаца је имала нешто од палата, сваки семинарист нешто од реверендисима господина. За најцрњим папама оспрадоше портрети дубоке замишљености и узвишених енергија а најсветије мадоне у сликарству и вајарству имале су земаљску историју пуну грације.

То време се не да приказати у анализи само у синтези. Тако се живело: блиско, са струјањем једно у друго свих идеја таленара отрова. Сви елементи су били свугде. Једне стране обнављање култа породице, с друге пун мах куртизана. Овамо се гута Аретинова распуштена шала овамо је омиљена лектира дело Л. В. Албертија: Књиге породичне. у којима се широко претресају домаћа економија и породичне врлине. Додуше у необично грациозним дијалозима и у дивном језику. Микел Анђело, с једне стране пише елегичне сонете Виторији Колони, а с друге стране стихове и епитафе намењене куртизама, нарочито насаним куртизанама Фаустини и Манчини. Одовуд изједначење у правима мушкиња и женскиња и лабав брак са извињама за неверства, а одонуд херојске и стоичне матере и домаћице крај најразвратнијих мужева. Овамо слободна љубав, онамо Ђулија Гонцаго и Воторија Колона прелазе после несрећних љубави у најчистије платонство и умиру скоро као светице. На једној страни

се гуши у разварату и пропада даровити и учени кардинал Ђовио на дргојстра ни иду у калуђерице две лепе и слављене куртизане. Чувена Рафаелова

можда је пекарска цура / / а можда је и позната Беатриче из Фераре. свеједно. Куртизане су изједначаване са жемама најправилнијег живота, величане понекад као елита друштва сахрањиване на угледним местима, а с друге стране, говене из предграђа у предграђе и кињене и мучене. Иако каже на једном месту новелист Гандело стајући на страну куртизана: "А ако нам се што не свиди на њима, одмах се машамо ужета ножа и отрова."

Шта је углавном избацило на површину свет куртизана онога доба? Родоканаки у делу Куртизане и буфони, тумачи куртизане као једну од последица великог артистичког и литерарног покрета онога доба. Рафинованим људма тадашње епохе требала је жена која инспирише, која разуме духовни напор и цени га. Интелектуалци и уметници тражили су егзалтацију, волели жену као и у уметности лепоту овијену тајном. С друге стране је наглом ширењу куртизана допринела куртизана сама као жена која по природи воли неодговорност збринутост луксуз. Таквим положајем требала је да иде бесправност и тобоже је и ишла. Али мушкарац онога доба, мајстор друштвености, психолог естетике и љубави знао је куртизани осигурати многа права и сасвим особиту независност. Мало помало, живот куртизана постао је врста напревања. Слободне од сексуалне тираније, лепе и образоване, забавне скоро искључиво науком и уметношћу, цењене и тражене некако тајанствене још и у вечитој драми слепов случаја судбине и освајања куртизане су се осећале и биле сила, вршиле огроман утицај на људе на њихов рад. То је опет и њих уздизало и инспирисало. У своје и мушке страсти су уносиле рафинерију, варирале су живот постајале проналазачице и чак учитељице лепих манира и пријатне конверсације. Наравно да је испод свега тога, испод свег духа и раскоши стојала и опасна игра двају полова и вечити сукоби са друштвом и са властима. У писму Беатриче из Фераре једном племићу читамо: "Њихов живот је на крају крајева ипак сажаљења достојан". Тачно је и то као што је тачно било и оно о завидном животу њихову. Захваљале се полне болести. Дешавало се да дете начини компликацију. На питање ко је отац њеноме детету, једна куртизана је у песку нашарала почетна слова познатих речи: Сенат и римски народ. На гробу Импетије, једне од најлепших и најсјајнијих куртизана Рима стоји, према тексту Бринтома / Галантне жене / следећи заиста дирљив натпис: "Путниче, који си ме толико газио, не гази ме више".

Између две крајности величања с једне, и понижења и жигосаности с друге стране држала се једна жилава лукава и интелигентна равнотежа. Како кад, тактика куртизана је била да трпе, да се опиру, да подваљују и изигравају, да побеђују па и да тиранишу. Толико су биле ушле у живот у свачији живот да није било начина да се искорене. Поучна је и забавна историја борби против куртизана. Подлежали су у тој борби најстрожији и најаскетскије папе, Павле Пије Сикст . нису успевали да куртизанае укроте а камо ли да их раселе. Наравно да у хронику те борбе улазе и многа угледна италијанска имена па често и имена целих градова. Треба се мало сетити личности папа који који су покушали строге мере против куртизана. Сикст је онај учли и лукави прелат који је до избора свога за папу целу римску цркву обмањивао о свом карактеру а по избору још у самоизборној капели, треснуо свој тарачки штап и исправио се у оној сили с којом је после владао. А Пије је онај папа који је бацио бацио анатему на енглеску краљицу Јелисавету, који је због протестаната претио Максимилијану свргнућем с престола који је жељеним људма бранио залазити у гостионице, а калуђерицама забранио држање ма које животиње мушког рода који је издао булу против мизантропа и свадбених кпо поклона. Али према куртизанама су ти силници остајали више пута ужасно немоћни па чак и смешни. Наредбе да се куртизанае имају протерати из неког отменог или званичног дела Рима свршавало се тиме приликом да се оне преселиле у још отменији и званичнији део града. Када је, после једног насилног расељавања ван Рима папа хтео знати резултат, и наредио попис куртизана у Риму, јављено му је да их је остало још 8000. Разјарени папа наредио је нове мере и нов попис: показало се тада да их је не 8000 него 10 000. Против једног папског едикта којим се осуђивао луксуз и мода куртизана, дигли се први грађани и не само трговци. Тражили су да куртизанае бар до краја изнесу елеганцију коју већ имају и едикт је био одложен "до краја сезоне". Папа Пије опет због неке наредбе те врсте, доживео је узбуну целог Рима, ударање звона, узбуну мушких корпорација протесте поседа кућа и трговаца и наредба је била повучена. Исти папа даи је за време великог поста све познатије куртизанае Рима затворити у стари манастир ван града. Тај нагли поступак сам је собом донео казну. Иако се могу неколико стотина хришћанских душа глађу мучити и још нарочито у доба великог поста Сам Свети отац је дакле у сам свети пост из свога цепа хранио неколико стотина јавних жена.

Куртизана је било неколико пута у историји уразним

фирмама и под разним именима. Коринт је у време св. Павла имао преко 100⁰ куртизана које се училе у храму богиње Венере. Код Хиндуса занимљиво је само су бајадере имале право на бољу културу. То је важило за хетере у Атини да је тако било и са куртизанама у Италији. Италијанска епоха куртизана, најпознатија, надмаша и бројно и културно и социјално све остале. Јаких колонија је било у Венецији Фиренци Ферари али Рим је дакако односио најбољи и најгори рекорд. Неке од гласовитих римских куртивана јесу: већ спомнута Империја / јавља се у једној драми Ренана / која је царски живела али своју децу васпитавала строго грађанским начином. затим, Тилија д Арагона, нимало лепа али особита духа особитог духа, песникиња / Енрико Челани издао је

/ о којој је један хроничар века забележио: "Нема овде ниједна жена којој равна, чак ни војвоткиња од Пескаре", то јест, Витирија Колона. затим Вероника Гамбара, такође песникиња и коју је Пиетро Аретино, а свој начин, крстио именом . Сем Италијанки, било је међу куртизанама римским францускиња и енглескиња, ове последње су биле врло тражене. Било је и Шпанкиња али већи број њих стојао је на врло рђаву гласу. Левант и Исток нису нарочито наглашени ни по списковима ни по дневницима писмима и тестаментима.

Постоји збирка писама куртизана века, /

/ постоји анонимна брошура о тој књизи са додатком неких писама из приватног поседа, постоји по разним библиотекама архивима и музејима велика количина непроучених дневника и писама куртизана у оригиналним рукописима. Сви ти споменици истичу врло много баналног и неинтересантног тако да читалац мало и посумња у оправданост гласа о интелигенци и духовитости куртизана и нарочито о култури и чак учености Њиховој. Али пробије и то се мора се претпоставити да се куртизанае због изнумног друштвеног положаја можда старале да што мање пишу и потписују. Садржина писама је већином "женска" састанци ручкови анегдоте сплетке тоалета економске трзавице, мало политике и много преклапања доконих сентименталних уображених или размажених жена. Овде онде се спомињу деца, увек одрасла на о да их нико није носио и родио. Долази понекад до израза ум интерес за уметност и занимљив суд. Има трагова мудрости у резигнацији. Има и смрти али тако наода је неко отпутовао на дуго време а пријатељи се скупили да за њим распреме ваљар.

У једном писму, очигледно писму једне куртизанае другој, али писаном добрим уједначеним рукописом саопштава се инвентар заос-

заоставштине покојне другарице: мала количина рубља, врло мала, једна црна сомотска хаљина, кревет две столице огледало три аграфе, нојево перо чипкасти вео, шест књига. Не каже се какве су књиге али се каже да су све са потписом Ђегове Еминенције, а Еминенција такође није поближе означена. У другом писму се говори о великимистима Тулије д Драгоне, и одмах затим без прелаза, о посланику Филипа Сфорце у Риму, коме је Тулија "десна и лева рука", у пословима и у писању писама. У трећем које се почиње и завршује патетичним узвиком

има галантан детаљ= детаљ: како "кардинал цепницу

свију извлачи из мирисавих груди младе Тулиете". На једном од тих писама желимо се мало дуже задржати. Писано је мушкарцу којисеословљава са ви, врло је дугачко неизвежбана рукописа, простог али једног стиласа некомозбиљном нотом која стила са топлином душе и са једним озбиљним тоном који је мога да мало необичан за тадашњи менталитет Рима уопште. Писмо је писано 1529 пред Ускрс. Почетак је укосо оцепљен и наслов се невиди. Потпис је

Један одломак тога писма гласи: "...а нико не зна ви понајмање, како је тежак мој живот, што деца имају велике потребе, ја била научена да не бројим новац а сад имам врло мали приход. и ово оно продајем. Дош сам и болешљива и увек сам расејана и све на свету заборављам и најпречу дужност понекад. што је ваљда од бд брига јер старајом нисам је л те да нисам. И вато ми и ви опростите да све, што ћете знам и учинити по своме благородном срцу ...висте садједина моја утеха јер се ни Богу не волим молити откад сам скоро заборавила веру и матерњи језик... и јер ме сви презиру и грде и не знам шта још због последње моје одлуке. Отац мога сина зато што је моћан мислим да ће ми се осветити и његова сестра је зла и неће да ме разуме и каже да сам неблагодарна према таквом човеку и да сам дрска према граду у којем већ петнаест година живим и најбољи хле бац једем. И брат његов ме грди и још и пријатељи и све је то незаслужено.. јер њима живот мога сина не може бити на срцу и мене нико право не разуме. Данас сам добила два ружна писма и викалису ми под призором...реците ми зашто коприва коприву не жеже а човек човеку о глави ради"...После још неких ставова пред крај писма видимо јасно или јасније о чему се ради. "Свршено је сад све јуче сам се растала од мога јединог сина а шта сам претрпела да ли можете себи претставити. Не знам право ни с ким сам га послала ајош мање коме...али капетан каже да су ми браћа жива а мајка то не каже ти не зна. ако је жива мора бити

veћ mnogo stara. i sigurno i sada tužna i nesrećna zbog mene... Sve je vidim
 i stu u staroj kećeli i uvek radi a šta je radila pitaćete Ono što ja nikad
 neradim i neznam da radim sramota me je zbog toga... Nas desetoro je bilo
 u kući i za desetoro je mesila хлеб свако јутро чим зора сване. Све Све су јој
 јој руке иструнуле у тесту ... А ја сам била лепа и нисам хтела да радим и
 да месим и живела сам истина је како и добро али ето сад је дошло сад чу-
 пам срце из груди и шаљем сина на онај црни хлеб у моме завичају "...

Готов роман из живота једне куртизане.

И како сложен. Читалац почне да тражи очима четори стотине година далеко ту
 Елену Р. Ко је то? Како је и зашто је почело онако како у песми Епитаф пе-
 ва Ада Негри:

Имала је тешке косе и јако бледо месо.
 Са косама тако тешким са месом тако бледим,
 како је могла радити!
 Како је јој је било продавати уста...

И одакле је та жена дошла у Рим кад ето преко трагедије враћа јединог сина
 у стари завичај и на црн хлеб. ... у ком крају је она мајка м есила хлеб док
 јој руке не струнуше у тесту? На директан траг те Елене нисмо више нигде нигде
 наишли. Полако смо је и заборавили. Кад за време окупације у Источној Ср-
 бији једн га дана дође нам до слуха овакво питање и овакав одговор: А шта
 ти ради удата ћерка? Шта ради? Има не мес децу, мучи се јадна, пере кува
 шије и меси меси хлеб. Стоје гу руке на две крпе." Ова стара Србијанка жи-
 ви ми врати у сећање да сам још једаред чула тако савршену и тако необичну
 фигуру сељачког света. Једно сећање потера друго треће четврто. У делу Ј.
 Буркхарта Култура ренесанса има најједном месту текст: "Међу римским курти-
 занама века изгледа да се јавио нов елемент славенска или грчка жена.
 Ко зна да ли испред наших очију нису прошли податци о једном нашем животу.
 Живот један за историју потпуно неважан жена једна која није можда заслужи-
 ла успомену али силуeta карактера се и нехотице намеће интересује више суб-
 јективно него објективно али интересује. Ко зна где међу нама има трага од
 оне мајке од оне куртизане која није мислила бити мајка куртизане трага од
 римске куртизане и њеног сина. Можда је била ¹ркиња можда Бугарка можда ко
 зна шта са шареног Балкана можда и Српкиња. Мождаали свеједно не не све
 једно онај симбол мајке са иструлелим рукама у наћвама то је наш симбол и
 наша реч... Дадосмо дакле сме ли се рећи дадосмо једне и једаред и једну
 куртизану запади али не изгубисмо ни тада потпуно свој сој и опредељење.

Handwritten text in Cyrillic script, likely a signature or name, written diagonally across the page.